

Ομολογώ ότι τα αποτυπώματα πλέγματος που διακρίνονται καθαρά στις βάσεις και τα πλευρά των πρωτοκυκλαδικών και μεσοκυκλαδικών κεραμικών αγγείων μου είχαν προκαλέσει μεγάλη εντύπωση, όταν, πριν από χρόνια, συμμετείχα στη διαλογή κεραμικής που έβγαине καθημερινά εν αφθονία από τον αρχαιολογικό χώρο του προϊστορικού οικισμού του Ακρωτηρίου Θήρας. Ποτέ δεν φανταζόμουν όμως ότι μ' αυτά θα έμελλε να ασχοληθώ για μεγάλο χρονικό διάστημα, αφού το θέμα της διδακτορικής διατριβής που επέλεξα ήταν: «Η καλαθοπλεκτική στην αρχαιότητα. Ευρήματα και τεχνικές».

Για πολλά χρόνια, περίπου οκτώ, το μεγαλύτερο μέρος του αρχαιολογικού υλικού μου το αποτελούσαν αποτυπώματα καλαθιών ή ψαθών στις βάσεις, κυρίως, αλλά και στα πλευρά των κεραμικών αγγείων. Είχα την ευτυχία, την καλή τύχη δηλαδή, να συνεργασθώ με αρχαιολόγους, Έλληνες και ξένους, οι οποίοι με μεγάλη προθυμία μου έδωσαν την άδεια, για να μελετήσω και να δημοσιεύσω τα όστρακα των κεραμικών αγγείων που έφεραν αυτή την «περίεργη» ανάγλυφη διακόσμηση. Αλλά και στις δημοσιεύσεις των αρχαιολογικών θέσεων υπήρχαν αναφορές, ορισμένες φορές εκτενείς, που αποκάλυπταν το ενδιαφέρον που προκαλούσε στους ανασκαφείς το έντυπο πλέγμα στις βάσεις και στα πλευρά των κεραμικών αγγείων.

Τα αποτυπώματα όμως, μολονότι πολλά και αξιόλογα, συνιστούν έμμεση μαρτυρία για την άσκηση της καλαθοπλεκτικής και της ψαθοπλεκτικής τέχνης. Έμμεση μαρτυρία συνιστούν και τα αποτυπώματα πλέγματος σε πήλινα σφραγίσματα¹ ή τα κεραμικά αγγεία το σχήμα των οποίων μιμείται καλάθι². Έμμεση μαρτυρία συνιστούν ακόμη και οι απεικονίσεις των καλαθιών στις συγκλονιστικές, αφηγηματικού χαρακτήρα, τοιχογραφίες, που ξεδιπλώνουν σκηνές από την καθημερινή ζωή των κατοίκων της προϊστορικής Ελλάδας³ (εικ. 1), καθώς και η ανάγλυφη παρουσία του πλεκτού σκεύους στο λίθινο αγγείο από τις Γυψάδες⁴ (εικ. 2, 3).

Οι άμεσες μαρτυρίες, μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '90, ήταν ελάχιστες. Κατ' αρχάς, ήταν τα υπολείμματα της μεγάλης πλεκτής ψάθας, η οποία, όπως φαίνεται, είχε απλωθεί πάνω στους νεκρούς και τα κτερίσματα του τάφου Γ, στο νοτιοδυτικό τμήμα του Ταφικού Κύκλου Β' των Μυκηνών. Τα υπολείμματα τα εντόπισε ο Γ. Μυλωνάς (1973) κοντά σε χάλκινα ξίφη, αρχικά μάλιστα υπέθεσε ότι επρόκειτο για θήκες ξιφών που είχαν κατασκευασθεί από ίνες παπύρου. Επειδή όμως «ράκη του ιδίου υλικού ευρέθησαν και εις άλλα μέρη του τάφου» κατέληξε ότι επρόκειτο «περί μεγάλης ψιάθου», τόνισε όμως ότι σε κανέναν άλλον τάφο από αυτούς που ανέσκαψε δεν παρατήρησε ίχνη ψάθας επί των σκελετών.

¹ Αποτυπώματα πλέγματος σε πήλινα σφραγίσματα εντοπίστηκαν στο δωμ. 11 της Οικίας των Κεράμων στη Λέρνα (Heath 1958, 99, 101, pl. 24, 121), σε οικίες πρωτοελλαδικής (ΠΕ) ΙΙΙ περιόδου στον οικισμό της Ασίνης (Frodin and Persson 1938, 228) και στη Φαιστό (Weingarten 1986, 280).

² Τέτοιου είδους κεραμικά αγγεία βρέθηκαν στον Κομμό (ΜΜ ΙΙΙ-ΥΜ ΙΑ) (Betancourt 1990, 38, 106, 118, 168, 174, 186), στην Κνωσό (ΜΜ ΙΙΒ) (Foster 1979, 62, fig. 3-4) και (ΥΜ ΙΒ) (Warren 1981, 83, fig. 29 a-b), στη Βάρκιζα (Vermeule 1972, 142, fig. 27), στην Ψείρα (ΥΜ ΙΒ) (Marinatos 1960, pl. 85) και στο Νίρον Χάνι (Long 1974, fig. 42).

³ Βλ. «Σαρκοφάγος της Αγίας Τριάδος» (ΥΜ ΙΙΙΑ) (Long 1971, 65-66, fig. 86-87), «Κροκοσυλλέκτριες», από το Ακρωτήρι Θήρας (Μαρινάτος 1976, 32, πιν. 58-66, Ντούμας 1980, 295, εικ. 4, Τελεβάντου 1988, 140-143, εικ. 6-8, Ντούμας 1992, 127-131, Τελεβάντου 1994, 131-142), «Πομπή δωροφόρων» από την Πύλο (ΥΕ ΙΙΒ) (Lang 1969, 66, 192-193, pl. 9, 119-120, Immerwahr 1990, 117-118, 197).

⁴ Αναφερόμαστε στο «κάνιστρο», το αβαθές και πλατύ σκεύος με τα φρούτα που εναποθέτει ο νεαρός άνδρας μπροστά σε τριμερές ιερό, το οποίο είναι οικοδομημένο στην κορυφή βραχώδους όρους (Αλεξίου 1959, 351).

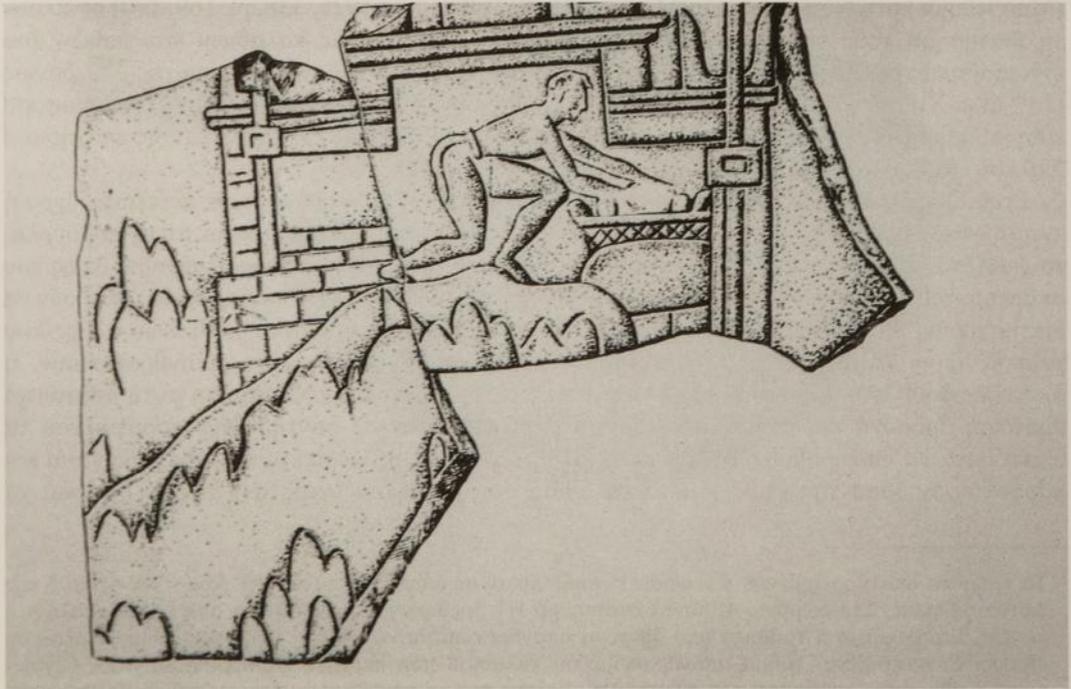
Εικ. 1. Τοιχογραφία των «Κροκοσυλλεκτριών» στο Ακρωτήρι της Θήρας.
Η τοιχογραφία κοσμεύει τον ανατολικό τοίχο του πρώτου ορόφου στο δωμάτιο 3 της Ξεστής 3.

Εικ. 4. Τα υπολείμματα του μικρού καλαθιού από το ΥΜ νεκροταφείο των Αρμένων εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνης.

Εικ. 2. Γυψάδες. Τμήμα ανάγλυφου αγγείου.

Εικ. 3. Αναπαράσταση.

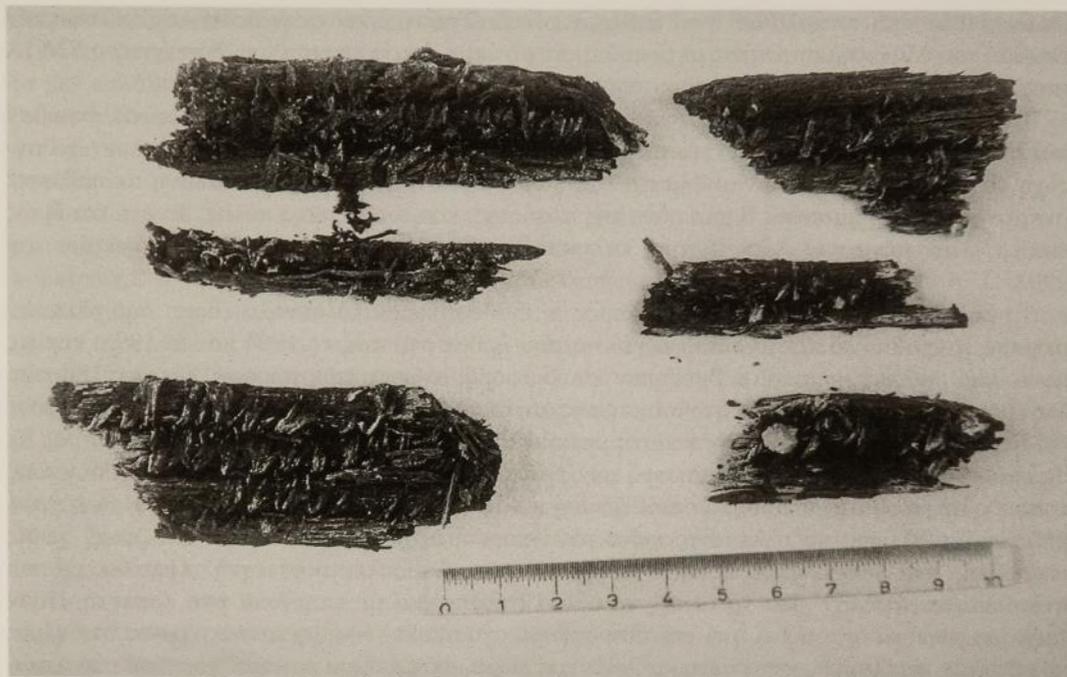
Άμεση μαρτυρία συνιστά επίσης το μισοκατεστραμμένο καλάθκι με σκέπασμα που βρέθηκε στο ΥΜ νεκροταφείο των Αρμένιων του νομού Ρεθύμνης, στη θέση Πρινοκέφαλο (εικ. 4). Το πανέμορφο καλάθκι έχει σχήμα στρόγγυλο, είναι σφιχτοπλεγμένο και διακοσμημένο με πολλές χάλκινες, μικρές θηλιές. Είναι προφανές πως ο ιδιοκτήτης του θα το αγαπούσε ιδιαίτερα, αφού οι συγγενείς του το τοποθέτησαν δίπλα του, μαζί με άλλα, εξίσου αγαπημένα του, αντικείμενα.

Στις άμεσες μαρτυρίες, τέλος, θα πρέπει να συμπεριληφθούν και τμήματα απανθρακωμένων καλάθιών ή πανεριών που ήρθαν στο φως κατά τη διάρκεια της ανασκαφής δωματίων της Δυτικής Οικίας στο Ακρωτήρι της Θήρας. Τα περισσότερα τμήματα των πλεκτών σκευών βρέθηκαν μέσα σε πίθους, ένα μάλιστα από αυτά περιείχε λαθούρι⁵ (εικ. 5).

Βεβαίως, ο ερευνητής έχοντας αυτό το υλικό στη διάθεσή του μπορεί να αποδείξει την άσκηση των συγκεκριμένων τεχνών, της καθατοπλεκτικής και της ψαθοπλεκτικής, μπορεί να μιλήσει για τεχνικές, ίσως ακόμα και για υλικά, μολονότι είναι εξαιρετικά δύσκολη η ταύτιση, μπορεί να συναγάγει συμπεράσματα για χρήσεις των προϊόντων των δύο τεχνών και μάλιστα να μιλήσει και για εξειδικευμένα είδη, μπορεί να επισημάνει το ρόλο των τεχνών αυτών στην οικονομία των οικισμών, αλλά αναμφίβολα δεν μπορεί να καθηλώσει το ενδιαφέρον, διότι το άμεσο υλικό, το οποίο πάντα γοητεύει, είναι ελάχιστο και αποσπασματικό. Αλλά τι άμεσο υλικό μπορεί να έχει κανείς, όταν τα προϊόντα της καθατοπλεκτικής και ψαθοπλεκτικής τέχνης κατασκευάζονται από οργανικά υλικά, τα οποία απαιτούν ειδικές περιβαλλοντικές συνθήκες, για να διατηρηθούν; Όταν, δηλαδή, απαιτούν περιβάλλοντα σταθερά, από τα οποία να έχει αποκλεισθεί το οξυγόνο που είναι υπεύθυνο για το σχηματισμό βακτηριδίων και μυκήτων; Η πλούσια συλλογή διαφόρων ειδών καθατοπλεκτικής της Νεολιθικής περιόδου, αλλά και της εποχής του Χαλκού, που έφεραν στο φως οι ανασκαφές σε διάφορες θέσεις της Άνω και της Κάτω Αιγύπτου (Caton-Thompson 1934, 42, 53, Brunton 1928, 24, 34, 41, Gourlay 1981) οφείλεται στις συνθήκες της ερήμου που διατήρησε τα πλεκτά σκεύη σχεδόν ακέραια. Οι ανέπαφοι, εκπληκτικοί σάκοι και τα καλάθια από το νεολιθικό σπήλαιο Μουρτσιελάγος (Murcielagos) στη Νότια Ισπανία (Martinez 1868, 31ff., Ebert 1925, 338, pl. 169, 170) οφείλουν τη διατήρησή τους στην ξηρασία. Ο σχετικά μεγάλος αριθμός καλάθιών και ψαθών που εντοπίστηκαν ανάμεσα στα πλούσια ευρήματα του ναυαγίου του ακρωτηρίου της Χελιδονιάς (13^{οο} αι. π.Χ.) οφείλεται στο υγρό περιβάλλον (Taylor 1967, 160–162). Το ίδιο και τα διάφορα είδη καθατοπλεκτικής που βρέθηκαν σε λιμναίους οικισμούς της Ελβετίας, επίσης εποχής του Χαλκού (Keller 1866, 323, Vogt 1937, Crowfoot 1954, 418).

Στην Ελλάδα περιβάλλοντα εχθρικά στο σχηματισμό ζωής, εντελώς ξηρά, εντελώς ψυχρά ή εντελώς υγρά δεν υπάρχουν. Βέβαια, για καλή μας τύχη, οργανικά υλικά, όπως είναι τα βούρλα, το ψαθί, τα καλάμια, τα κλαδιά λυγαριάς, ο σχοίνος, τα στελέχη διαφόρων φυτών, όπως του σπάρτου, του λιναριού, της καννάβεως και του κύπερου ή τα στελέχη δημητριακών, μπορούν να διατηρηθούν, εάν βρεθούν σε άμεση επαφή με οξειδωμένα προϊόντα μετάλλων, ιδίως του χαλκού, που λειτουργούν ως μικροβιοκτόνα, καθώς επίσης, όταν απανθρακωθούν ή αποτεφρωθούν πλήρως, αφού απομονώνονται από τη σήψη. Στην περίπτωση αυτή απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή και σαφώς απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις συντήρησης, προκειμένου τα υλικά αυτά να διατηρηθούν, όταν έρθουν στο φως. Αυτές οι «ειδικές» συνθήκες φαίνεται ότι προστάτησαν τόσο την ψάθα και το καλάθκι που βρέθηκαν εντός των τάφων όσο και τα

⁵ Τα τμήματα απανθρακωμένων καλάθιών εντοπίστηκαν σε διάφορα σημεία των δωματίων 4 και 5 της Δυτικής Οικίας. Στο δωμάτιο 4, κοντά στον ηθμό ΠΙ βρέθηκαν οκτώ τμήματα από κάποιο καλάθι ή πανέρι. Στο δωμάτιο 5 τμήματα από διάφορα απανθρακωμένα καλάθια ή πανέρια βρέθηκαν μέσα σε πίθους. Συγκεκριμένα, τμήμα απανθρακωμένου καλάθιου που περιείχε λαθούρι (*Lathyrum Clymenum*) βρέθηκε στο εσωτερικό του πίθου 4918. Επίσης, τμήμα απανθρακωμένου καλάθιου βρέθηκε στο εσωτερικό του πίθου 4250. Τέλος, ίχνη καλάθιου βρέθηκαν μέσα στον πίθο Π2.

Εικ. 5. Τμήματα από καλάθι ή πανέρι που βρέθηκαν στο φρέαρ 23, στο δωμάτιο 4 της Δυτικής Οικίας στο Ακρωτήρι της Θήρας.

Εικ. 6. Το καλάθκι με πώμα, εντός του οποίου βρέθηκαν τα πέντε αγκίστρια, ήρθε στο φως κατά την ανασκαφή του νέου φρέατος πεσσού 76, στην περιοχή ΒΔ του Τομέα Α.

υπολείμματα από τα καλάθια ή τα πανέρια που βρέθηκαν μέσα στην άσπα που κάλυψε τον οικισμό του Ακρωτηρίου Θήρας μετά την τρομερή έκρηξη του ηφαιστείου στην ύστερη ΥΜ ΙΑ εποχή.

Τα μεγάλου πάχους στρώματα ηφαιστειακού υλικού (ελαφρόπετρα και τέφρα) έκρυβαν πολλές, πάρα πολλές εκπλήξεις για τους ερευνητές, αλλά και πολλές συγκινήσεις. Δεν είχα την τύχη να βιώσω αυτά τα συναισθήματα στο χώρο, όταν η ανασκαφική σκαπάνη αποκάλυπτε σιγά-σιγά τους κρυμμένους θησαυρούς της πλούσιας, κοσμοπολίτικης πόλης. Τα ένιωσα όμως έντονα, όταν πήγα στο Ακρωτήρι το καλοκαίρι του 1997 και το περασμένο καλοκαίρι του 2002.

Το καλοκαίρι του 1997 βρέθηκα εμπρός σ' ένα εντυπωσιακό σύνολο είκοσι δύο πλεκτών σκευών, μικρού αλλά και μεγάλου μεγέθους που ήρθαν στο φως το 1994 και το 1995, κυρίως μέσα από πίθους, οι οποίοι βρέθηκαν σε διάφορα σημεία του χώρου 18α και 18β του Συγκροτήματος Δ. Τότε συνειδητοποίησα πως όταν κανείς πιστεύει σε κάτι πολύ έντονα, κάποτε θα δικαιωθεί. Ο λαός λέει πως «η πίστη μετακινεί βουνά», πόσο μάλλον ... ελαφρόπετρα! Κι ακόμα δεν είχα δει τίποτα. Η ανασκαφή των φρεάτων που ανοίχθηκαν, για να υποδεχθούν τους πεσσούς του νέου στεγάστρου, η οποία ξεκίνησε το 1999 και ολοκληρώθηκε το 2001, και έγινε υπό την επίβλεψη μιας πλειάδας εκλεκτών νεαρών αρχαιολόγων, έφερε στο φως, χωρίς υπερβολή, ένα «θησαυρό» σε ό,τι αφορά στην καλαθοπλεκτική τέχνη. Οφείλω να πω ανενδοίαστα ότι όταν είδα το υλικό, το οποίο φυλάσσεται με επιμέλεια στο εργαστήριο των τοιχογραφιών, τα έχασα και η συγκίνηση έφθασε στο αποκορύφωμα, όταν κράτησα στα χέρια μου ένα μικρό, πλεκτό σκεύος, ένα καλάθι με πόμα, ακέραιο και πανέμορφο, μέσα στο οποίο ήταν φυλαγμένα πέντε αγκίστρια (εικ. 6). Σαν να άκουσα ξαφνικά κουβέντες να έρχονται από το παρελθόν από εκείνον τον ψαρά – ερασιτέχνη ή επαγγελματία, ποιος ξέρει; – που μαζί με τους συντοπίτες του έφτιαξαν το λιθοσωρό, στην περιοχή ΒΔ του Τομέα Α, και στη συνέχεια ακούμπησαν πάνω του διάφορα αντικείμενα. Τα αντικείμενα αυτά τα είχαν βγάλει από τα σεισμόπληκτα σπίτια τους, λίγο πριν αρχίσουν την ανακαίνισή τους.

Άφησα τα συναισθήματα να με παρασύρουν μακριά από το θέμα μου; Όχι βέβαια. Αναμφίβολα, η καλαθοπλεκτική παραγωγή της προϊστορικής Ελλάδας μπορεί να μελετηθεί στο Ακρωτήρι. Γιατί εδώ και μόνον εδώ, λόγω των ιδιαίτερων ταφονομικών συνθηκών, μπορούμε να δούμε με τα μάτια, όσα πλάθει η φαντασία σε άλλους οικισμούς της Νεολιθικής, αλλά και της εποχής του Χαλκού, που έχουν δώσει λίγα ή πολλά, πάντως έχουν δώσει δείγματα μόνον έμμεσα από την άσκηση της καλαθοπλεκτικής τέχνης και πιο συγκεκριμένα αποτυπώματα πλέγματος στις βάσεις και τα πλευρά των κεραμικών αγγείων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφέρουμε πως τα αποτυπώματα αυτά προέκυψαν, επειδή οι κεραμείς, προκειμένου να διευκολυνθούν, χρησιμοποίησαν τα καλάθια ως μήτρες για την κατασκευή των κεραμικών αγγείων, όπως συνέβη για παράδειγμα στην περίπτωση της συνοικίας Μu του ανακτόρου των Μαλλίων (είναι η πιο χαρακτηριστική περίπτωση) (Poursat 1980, 91–98, figs. 120–132) ή όταν χρησιμοποίησαν βάσεις καλάθιων ως προδρόμους του κεραμικού τροχού ή απλά, όπως συνέβη κατά κόρον και με τις ψάθες, ως μέσον διευκόλυνσής τους κατά τη διαδικασία του στεγνώματος των κεραμικών αγγείων (εικ. 7, 8). Το ότι τα αποτυπώματα αυτά εντοπίστηκαν στις βάσεις χονδροειδών ως επί το πλείστον κεραμικών αγγείων δεν σημαίνει ότι μόνον αυτά ετοποθετούντο για να στεγνώσουν πάνω σε βάσεις καλάθιων ή ψάθες, προφανώς στα λεπτότερα κεραμικά αγγεία τα αποτυπώματα εξαλείφονταν μετά το στέγνωμα.

Αποτυπώματα ψαθών, αλλά και βάσεων καλάθιων εντοπίστηκαν σε πάρα πολλούς οικισμούς της προϊστορικής Ελλάδας⁶ (πιν. 1). Εντοπίστηκαν φυσικά και στο Ακρωτήρι της Θήρας σε

⁶ Ενδεικτικά αναφέρουμε: Αρχαιότερη Νεολιθική περίοδος: Νέα Νικομήδεια (Rodden 1964, 604–607, figs. 9–10), Σέσκλο (Θεοχάρης 1962, 102, Κωτσάκης 1983, 120–122). Μέση Νεολιθική περίοδος:

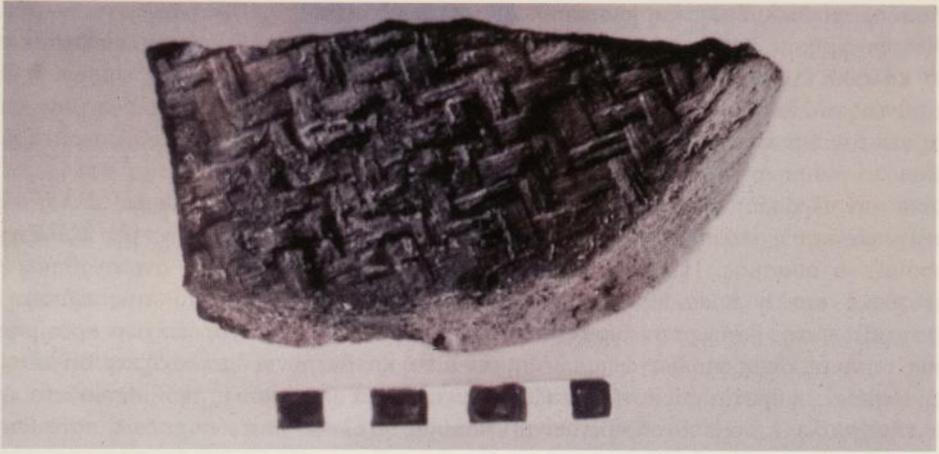
όστρακα πρωτοκυκλαδικής και μεσοκυκλαδικής περιόδου (εικ. 9). Προφανώς, τα καλάθια και οι ψάθες θα εχρησιμοποιούντο και μάλιστα αρκετά από τους κατοίκους του νεολιθικού οικισμού, τα μεν καλάθια κυρίως για τη συλλογή και τη μεταφορά καρπών, λαχανικών, ψαριών ή άλλων θαλασσινών, αλλά και για την αποθήκευση προϊόντων που απαιτούσαν καλό αερισμό, οι δε ψάθες για τον ύπνο, ως καλύμματα διαφόρων αντικειμένων, αλλά και για το στρώσιμο των δαπέδων.

Κατά την Πρώιμη και τη Μέση εποχή του Χαλκού, παράλληλα με τις άλλες τέχνες, αναπτύχθηκε και η καλαθοπλεκτική, υπακούοντας κι αυτή στους νόμους της εξέλιξης που παρουσίαζε ο οικισμός. Η τεχνική της κατασκευής πλεκτών σκευών αναπτύχθηκε, όπως αναπτύχθηκε και η ποικιλία των προϊόντων. Όπως προκύπτει από την εξέταση των αποτυπωμάτων στις βάσεις των κεραμικών αγγείων οι καλαθοπλέκτες έδειχναν προτίμηση σε κάποιες τεχνικές, όπως στη διαγώνια πλέξη, την απλή και διαγώνια διαπλοκή και την ελικοειδή πλέξη. Βεβαίως, η προτίμηση αυτή σχετίζεται άμεσα με τα υλικά που εχρησιμοποιούντο. Αν και μέχρι σήμερα δεν έχουμε καταφέρει να ταυτίσουμε τα υλικά, πιστεύουμε πως αυτά θα ήταν καλάμια, βούρλα, ψαθί, κλαδιά λυγαριάς και στελέχη δημητριακών ή διάφορα άλλα χόρτα. Η πίστη μας αυτή βασίζεται εν μέρει στη χλωρίδα που διέθετε το νησί εκείνη την περίοδο κυρίως όμως βασίζεται στα υλικά που χρησιμοποιούν οι σύγχρονοι παραδοσιακοί καλαθοπλέκτες (υπάρχουν ακόμα δύο στο νησί, παλαιότερα βέβαια ήταν πάρα πολλοί).

Η τεχνική της διαγώνιας πλέξης (twill weave) (πιν. 2) που χρησιμοποιείται στην καλαθοπλεκτική και στην ψαθοπλεκτική τέχνη βασίζεται στο πέραςμα καθενός υφιδιού (υφάδια είναι τα κινητά στοιχεία) πάνω από δύο ή περισσότερα στημόνια (έτσι λέγονται τα σταθερά στοιχεία γύρω από τα οποία πλέκονται τα υφάδια). Συγκεκριμένα η διάταξη των στημονιών και των υφιδιών είναι η εξής: στην πρώτη σειρά το υφάδι περνά κάτω από το πρώτο και δεύτερο στημόνι, πάνω από το τρίτο και τέταρτο, κάτω από το πέμπτο και έκτο, πάνω από το έβδομο και όγδοο κ.ο.κ. Στη δεύτερη σειρά το υφάδι περνά πάνω από το πρώτο στημόνι, κάτω από το δεύτερο και τρίτο, πάνω από το τέταρτο και πέμπτο, κάτω από το έκτο και έβδομο κ.ο.κ. Στην τρίτη σειρά η διάταξη που ακολουθείται είναι η ίδια με την πρώτη σειρά ενώ στην τέταρτη ίδια με τη δεύτερη σειρά κ.ο.κ. Η πιο συνηθισμένη διάταξη βεβαίως είναι η διάταξη 2/2, απαντούν όμως, αν και λιγότερο συχνά, και οι διατάξεις 1/2 και 3/2 (πιν. 3).

Η τεχνική της διαπλοκής (twined work) είναι ο πιο συνηθισμένος τύπος τεχνικής, ο πιο δημοφιλής θα λέγαμε, και χρησιμοποιείται και στην καλαθοπλεκτική και στην ψαθοπλεκτική τέχνη. Στηρίζεται σε ένα σύνολο από στημόνια που μένουν σταθερά και σε υφάδια που κινούνται γύρω από τα στημόνια. Συγκεκριμένα, διπλά υφάδια διαπλέκονται γύρω από τα στημόνια.

Βασιλικά (Γραμμένος 1991, 65, 87, 190–191, φωτ. 37, 39, 43), Νεότερη Νεολιθική περίοδος: Παραδημή (Bakalakis 1981, Taf. XXXIII, 9), Παράδεισος (Hellstrom 1987, 62, fig. 41, 249), Αθήνα (Immerwahr 1971, 23, 43–44, pl. 1, 6, pl. 12, 179, 180), Σπηλιά του Κίτσου (Lambert 1981, 285, pl. XXIV), Σπήλαιο Φράγγχι Ερμιονίδας (Jacobsen 1973, 271–272, pl. 51 c), Σπήλαιο Σκοτεινή Θαρρουνίων (Μπελογιάννη, 1993, 346–359, εικ. 177–185, 292–300, σχ. 194–195), Κεφάλια Κέας (Carington-Smith 1977, 118–127, pls. 90–91), Σάλιαγκος (Evans 1968, 71–72, 80, pl. LV), Γυαλί Νισύρου (Σάμψων 1988, 115, 120, 155–156, σχ. 68β, γ, εικ. 81–85), Παρθένι Λέρου (Σάμψων 1987, 89, εικ. 48^α), Πρώιμη Εποχή του Χαλκού: Λιθαρές Βοιωτίας (Τζαβέλλα-Ενjen 1984, 159, πιν. 54 α–μ, 89 γ), Ορχομένος Βοιωτίας (Kunze 1934, 75, Taf. XXXIV nos. 5–6), Αίγινα (Walter 1981, 163 Q 266, Taf. 101 Q 266 XXII), Κόρινθος (Kosmopoulos 1948, 61, fig. 45), Τσογγκίζα Νεμέας (Μπελογιάννη 1995, 171–182, εικ. 1–13, πιν. Α), Ταλιότη (Weisshaar 1989, 2–7, Taf. 1, 15, 19, 20–22, 32, 34), Αγ. Ειρήνη Κέας (Caskey 1972, 368, pl. 79 Q B69), Αγ. Ανάργυροι Νάξου (Doumas 1977, pls. XXXXVIII b, XXXIX c, g, XLI c, XLII c, XLIII b, f), Ακρωτήρι Θήρας (Σωτηρακοπούλου 1991, 109–110, πιν. 36, 126, 128, 131, 132), Φυλακωπή Μήλου (Edgar 1904, 95, pl. VI), Μέση Εποχή του Χαλκού: Λιανοκλάδι Φθιώτιδος (Wace-Thompson 1912, 187–188, fig. 136), Μάλλια (Poursat 1980, 91–98, figs. 120–132), Κομμός (Betancourt 1990, 73–77, figs. 1–3, pls. 1–2), Ύστερη Εποχή του Χαλκού: Κομμός (Betancourt 1990, 73–77).

Εικ. 7. Αποτύπωμα ψάθας στη βάση κεραμικού αγγείου από το Ριζάρι Εδέσσης.

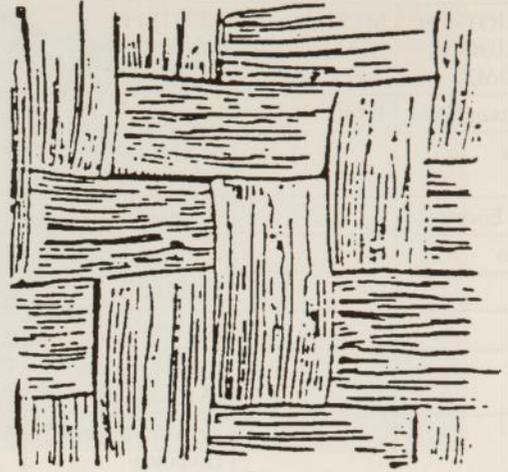
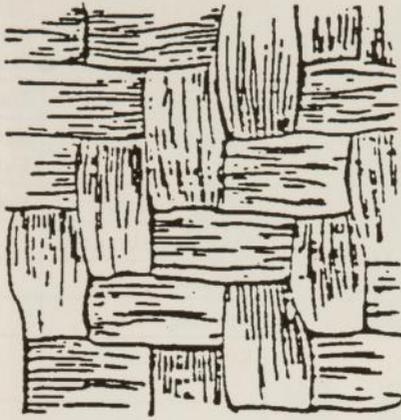
Εικ. 8. Αποτύπωμα της βάσης πλεκτού τυροκομικού σκεύους στη βάση κεραμικού αγγείου από τη Φυλακωπή της Μήλου.

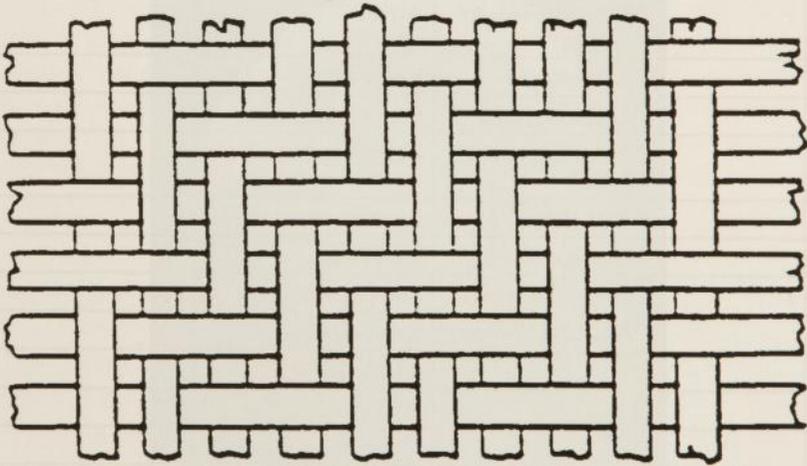
Εικ. 9. Αποτυπώματα πλεκτών σκευών στις βάσεις κεραμικών αγγείων από το Ακροτήρι της Θήρας.

ΑΡΧΑΙΟΤΕΡΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΜΕΣΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΝΕΟΤΕΡΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΠΡΩΙΜΗ ΕΠΟΧΗ ΧΑΛΚΟΥ	ΜΕΣΗ ΕΠΟΧΗ ΧΑΛΚΟΥ	ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΠΟΧΗ ΧΑΛΚΟΥ
Νέα Νικομήδεια	Βασιλικά	Παραδημή	Βασιλικά	Λιανοκλάδι	Τσούγκιζα
Σέρβια		Σέρβια	Λιθαρές	Αγ. Στέφανος	Κέα (Αγ. Ειρήνη)
Ριζάρι Εδέσσης		Ντικίλι Τας	Εύτρηση	Θήρα Ακρωτήρι	Κομμός
Σέσκλο		Σιταγροί	Ορχομενός	Μήλος (Φυλακωπή)	
		Βασιλικά	Γαλαξειδί	Μάλλα	
		Αχίλειον Φαρσάλων		Αρχάνες	
		Σπηλιά Κίτσου (Αττική)	Ραφήνα	Κομμός	
		Σπήλαιο Σκοτεινή (Εύβοια)	Μάνικα		
		Σπήλαιο Φράγγθι Αργολίδας	Ροβιές		
		Κέα (Κεφάλαια, Αγ. Ειρήνη)	Αίγινα		
		Σάλιαγκος	Κόρινθος		
		Σάμος (Τηγάνι)	Κεραμιδάκι		
		Χίος (Σπήλαιο Αγ. Γάλα)	Ζυγουριές		
		Χίος (Εμποριό)	Φλιούς		
		Νίσυρος (Γυαλί)	Τσούγκιζα		
	I	Λέρος (Παρθένι)	Μακροβούνι		
		Αλιμνιά (Κάστρο)	Κεφαλάρι		
			Ταλιότι		
			Ασίνη		
			Τίρυνθα		
			Αγ. Στέφανος		
			Ασέα		
			Κέα (Αγ. Ειρήνη)		
			Σύρος (Χαλανδριανή)		
			Πάρος (Πύργος)		
			Αντίπαρος		
			Νάξος (Γκρόττα), Αγ. Ανάργυροι		
			Αμοργός		
			Θήρα Ακρωτήρι		
			Μήλος (Φυλακωπή) Αγ. Παντελεήμων		
			Σίφνος (Αγ. Σώστης)		

Πιν. 1. Παρουσίαση οικισμών που έδωσαν αποτυπώματα πλέγματος

Σχηματική παράταξη διαγώνιας πλέξης

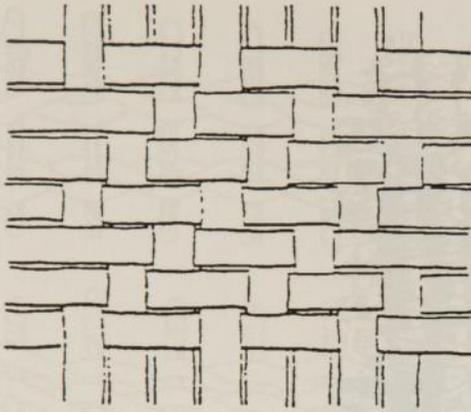

Διάταξη στημονιών και υφαδιών

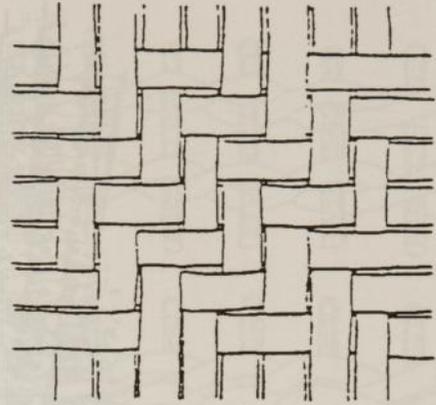
Πιν. 2. Διαγώνια Πλέξη (Twill Weave)

Ανάλογα με την απόσταση που αφήνεται ανάμεσα στις σειρές των υφαδιών η πλέξη διακρίνεται σε σφιχτή (close twining) (πιν. 4), αραιή (open twining) (πιν. 5) και μικτή (open and close twining). Όταν πρόκειται για καλάθια, το πλέξιμο αρχίζει από τον πυθμένα, αφού πρώτα τοποθετηθούν τα στημόνια είτε ακτινωτά είτε στο σχήμα του σταυρού. Δύο είναι οι πιο συνηθισμένοι τρόποι πλέξης με τεχνική διαπλοκής: η απλή διαπλοκή (simple twine) και η διαγώνια διαπλοκή (diagonal twine).

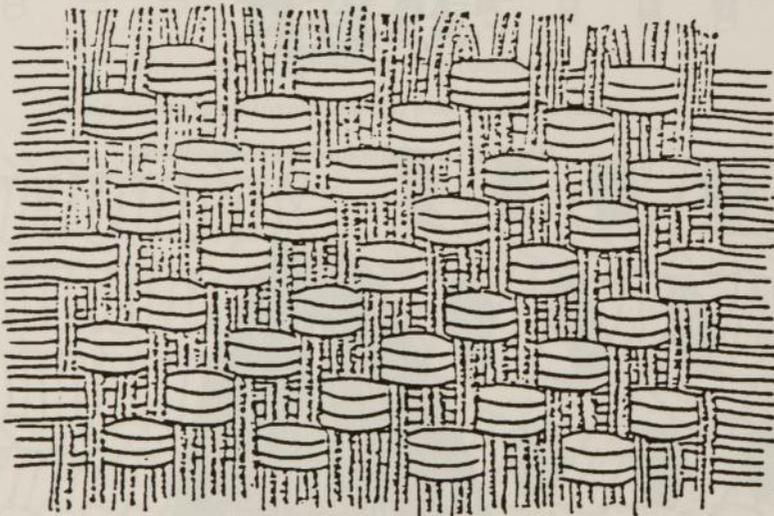
Η απλή διαπλοκή (πιν. 6) στηρίζεται σ' ένα σύνολο από στημόνια και σε δύο υφάδια, τα οποία, καθώς περνούν γύρω από κάθε ένα στημόνι, το ένα υφάδι από πάνω του, το άλλο από κάτω του, διασταυρώνονται στην άκρη. Ενδιαφέρουσα παραλλαγή αυτού του τύπου αποτελεί η απλή διαπλοκή με σχισμή (split twine) (πιν. 7, πάνω). Σύμφωνα μ' αυτήν τα διπλά υφάδια διαπλέκονται κάθε φορά με δύο στημόνια, τα οποία όμως λειτουργούν ως ένα. Στην πρώτη σειρά πλέξης τα πράγματα δεν διαφέρουν από την απλή διαπλοκή. Στη δεύτερη σειρά τα υφάδια

1

2

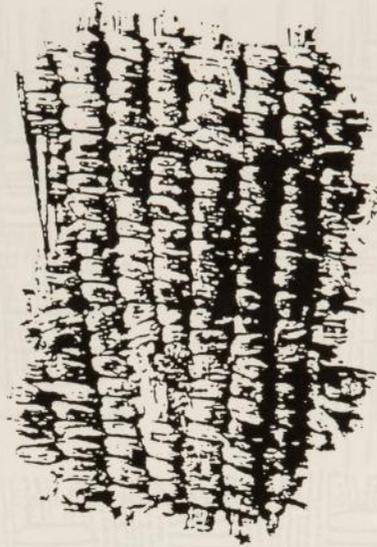
3

Πιν. 3. Διάταξη στημονιών και υφαδιών 1/1, 2/2, 3/2

διαπλέκονται έτσι, ώστε ανοίγοντας τα δύο στημόνια να πιάνουν ένα στημόνι από το πρώτο ζεύγος στημονιών κι ένα στημόνι από το δεύτερο ζεύγος δημιουργώντας τριγωνικά ανοίγματα. Ανάλογα με το είδος της πλέξης, αραιή ή σφιχτή, τα ανοίγματα άλλοτε διακρίνονται και το αποτέλεσμα δίνει την εντύπωση «κερύθρας» κι άλλοτε όχι. Μια άλλη, επίσης ενδιαφέρουσα, παραλλαγή η οποία χρησιμοποιείται στην καλαθοπλεκτική τέχνη είναι αυτή της απλής διαπλοκής με τα διασταυρωμένα στημόνια (πιν. 7, κάτω). Η διαπλοκή των δύο υφαδιών τηρείται απαρρέγκλιτα μόνον που τα στημόνια δεν τοποθετούνται κάθετα, αλλά σταυρωτά.

Στην καλαθοπλεκτική και μόνον χρησιμοποιείται και η διαγώνια διαπλοκή (diagonal twine) (πιν. 8), σύμφωνα με την οποία τα διπλά υφάδια διαπλέκονται γύρω από δύο στημόνια. Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται και σήμερα.

Η ελικοειδής τεχνική (coiled work) (πιν. 9) που χρησιμοποιείται τόσο για την παραγωγή καλαθιών όσο και για την παραγωγή ψαθών διαφέρει ριζικά από τις υπόλοιπες τεχνικές. Σ'

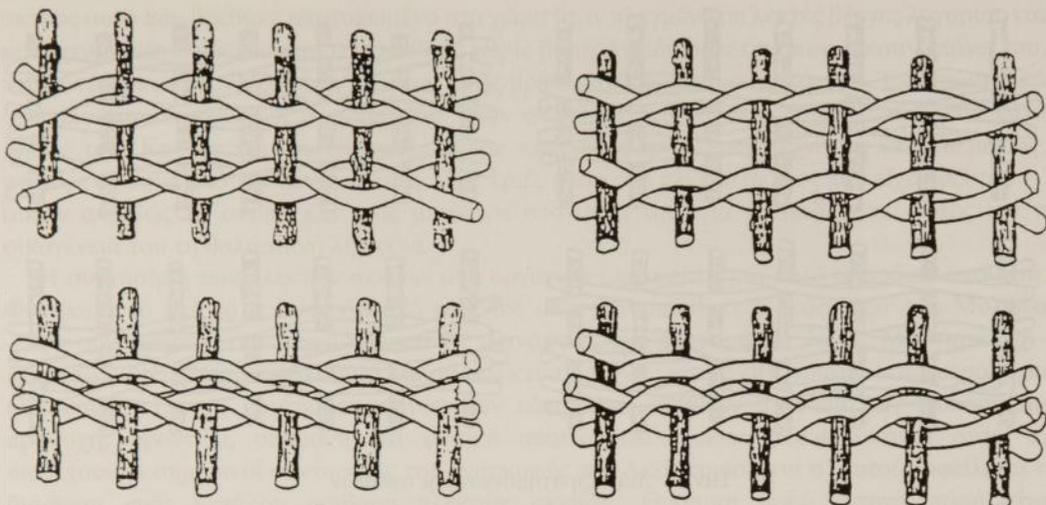

Σχηματική παράσταση τεχνικής διαπολοκής (σφιχτή πλέξη)

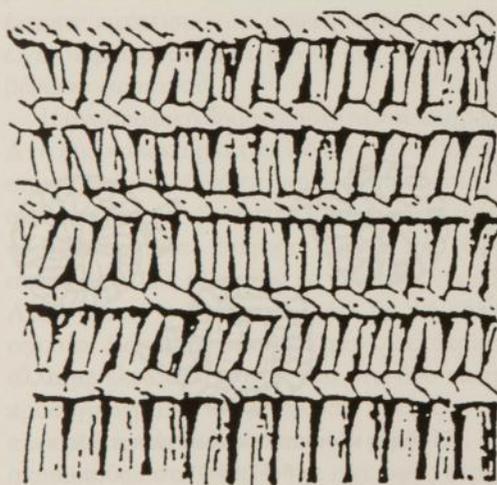
Πιν. 4. Τεχνική Διαπολοκή (Twined Work)

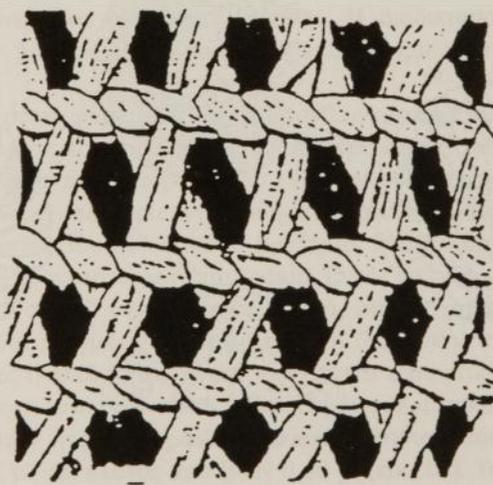
Πιν. 5. Σχηματική παράσταση τεχνικής διαπολοκής (αραιή πλέξη)

Πιν. 6. Διάταξη στημονιών και υφαδιών

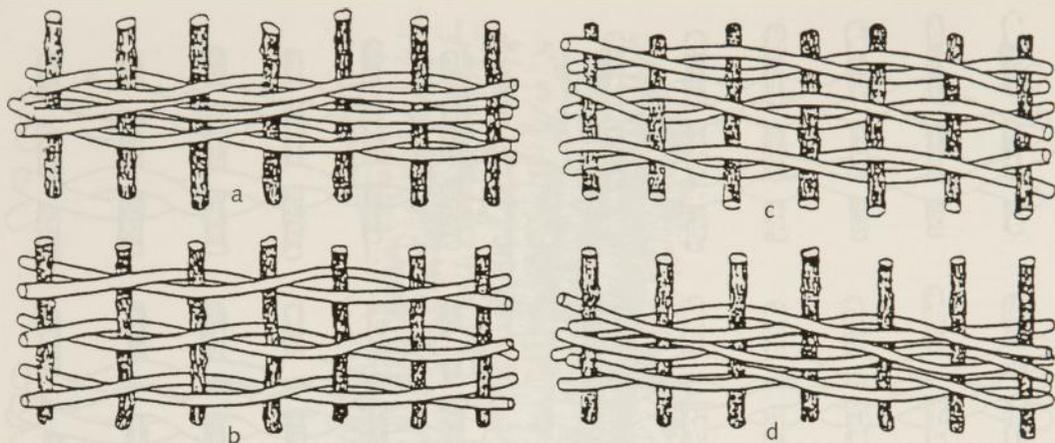
Σχηματική παράσταση απλής διαπλοκής με σχισμή

Σχηματική παράσταση απλής διαπλοκής με διασταυρωμένα στημόνια

Πιν. 7. Σχηματική παράσταση απλής διαπλοκής

αυτήν δεν υπάρχουν στημόνια και υφάδια, αλλά ένα ματσάκι από χόρτα ή βούρλα ή στελέχη σιταριού ή κριθαριού, το οποίο τυλίγεται ελικοειδώς, καθώς και μια ταινία από το ίδιο υλικό που τυλίγεται γύρω από το ματσάκι και το συγκρατεί στη θέση του. Τη θέση της ταινίας μπορεί να πάρει και μία κλωστή, συνήθως από λινάρι, για τη συρραφή των σπειρών. Η συρραφή γίνεται με τους εξής τρόπους: α. Η ταινία περιτύλιξης ή η κλωστή καθώς περνά γύρω από το ματσάκι των χόρτων πιάνει και λίγα χόρτα από το ματσάκι που προηγείται, β. Η ταινία περιτύλιξης καθώς περνά γύρω από το ματσάκι τρυπά την ταινία περιτύλιξης από το ματσάκι που προηγείται. Η εργασία αρχίζει πάντα από το κέντρο.

Πιν. 8. Διάταξη στημονιών και υφαδιών

Τύποι ελικοειδούς τεχνικής

Είδη κέντρου καλαθιών ελικοειδώς πλεγμένων

Πιν. 9. Ελικοειδής Τεχνική (Coiled Work)

Οι πειραματισμοί ως προς τα υλικά και τις τεχνικές φαίνεται πως σταμάτησαν κατά τη μεσοκυκλαδική περίοδο. Οι κάτοικοι ήταν πλέον έμπειροι στο να διαχειρισθούν τα υλικά και κατασκεύαζαν επιδέξια ό,τι επιθυμούσαν και για οποιαδήποτε χρήση. Μια μεγάλη ποικιλία καλαθιών από τον οικισμό της υστεροκυκλαδικής περιόδου έρχεται να επιβεβαιώσει πως τα προϊόντα της καλαθοπλεκτικής αφθονούσαν σε κάθε σπίτι, αφού εξυπηρετούσαν απλές μεν, αλλά τόσο καθημερινές ανάγκες. Δεν θα ήταν μάλιστα υπερβολή αν λέγαμε πως στον υστεροκυκλαδικό οικισμό του Ακρωτηρίου υπήρχαν τόσα πολλά και τόσα εξειδικευμένα πλεκτά είδη όσα υπήρχαν μέχρι πριν από λίγα χρόνια στο σύγχρονο χωριό (δυστυχώς σήμερα τα περισσότερα είδη έχουν αντικατασταθεί από πλαστικά).

Το πρώτο, εντυπωσιακό για την εποχή του, εύρημα υπήρξε το πλεκτό σκεύος που εντόπισε ο καθηγητής Σπ. Μαρινάτος το καλοκαίρι του 1969 στον Μυλώνα του Τομέα Α (εικ. 10). Το

σκεύος αυτό που βρέθηκε αποτυπωμένο στο χώμα ήταν πλεγμένο με λεπτές βέργες λυγαριάς και με τεχνική διαγωνίας διαπλοκής. Βρέθηκε χωρίς βάση, επειδή οι πέτρες που έπεσαν επάνω του, του κατέστρεψαν τον πυθμένα, ίχνη του όμως βρέθηκαν σκορπισμένα ολόγυρα. Ένα σημαντικό στοιχείο που αποδεικνύει τη χρήση του ήταν οι βελόνες του αχινού που εντοπίστηκαν κατά μήκος του. Κατά πάσαν πιθανότητα λοιπόν κάποιος ψαράς, ερασιτέχνης ή επαγγελματίας, ψάρεψε αχινούς από την κοντινή ακτή, τους έριξε μέσα στο πλεκτό σκεύος που είχε μαζί του γι' αυτόν ακριβώς το σκοπό και τους μετέφερε στο σπίτι του, για να απολαύσει αυτός και η οικογένειά του τη θαλασσινή λιχουδιά.

Η συντήρηση των πλεκτών σκευών από οργανικά υλικά είναι μια πολύ σπουδαία υπόθεση. Φάνηκε αυτό από το γεγονός ότι από το 1969, οπότε εντοπίστηκε ο «κόφινος»⁷ του Μυλώνα – τον συντήρησε ο διακεκριμένος για τις ικανότητές του συντηρητής, Τάσος Μαργαριτόφ – μέχρι το 1994, ελάχιστα προϊόντα καλαθοπλεκτικής τέχνης έχουν καταγραφεί στα ημερολόγια ανασκαφής. Για τη συντήρηση αυτών των εξαιρετικά ευπαθών αντικειμένων απαιτούνται προσοχή, φροντίδα, υπομονή και φυσικά απαιτούνται γνώσεις. Τα προσόντα αυτά τα διαθέτουν οι σημερινοί συντηρητές της ανασκαφής του Ακρωτηρίου και σ' αυτούς οφείλεται η διάσωση ενός μεγάλου αριθμού πλεκτών σκευών. Θυμάμαι πολύ έντονα πόσο είχα εντυπωσιασθεί, όταν διάβασα στο ημερολόγιο ανασκαφής του νέου φρέατος πεσσού 58B πως για να σωθεί το γεμάτο με ασβέστη καλάθι (εικ. 11) που βρέθηκε τοποθετημένο ανάποδα μέσα σε κάδο, έπρεπε να στερεωθεί ο ασβέστης και για να γίνει αυτό οι συντηρητές του έκαναν εμποτισμό με μορφή ορού με ασβεστόνερο σε αναλογία 10%–7%. Η διαδικασία είχε διάρκεια δύομισι μήνες και διοχετεύθηκαν 5 λίτρα διαλύματος. Το αποτέλεσμα είναι βέβαια εξαιρετικό⁸.

Η ανασκαφική δραστηριότητα που έλαβε χώρα στους χώρους 18^α και 18^β του Συγκροτήματος Δ τα δύο καλοκαίρια του 1994 και 1995 έφερε στο φως πολύτιμα στοιχεία που αποκάλυψαν μια σημαντική καλαθοπλεκτική δραστηριότητα. Την ανασκαφική περίοδο του 1994 ήρθαν στο φως από το χώρο 18^α δεκαεπτά πλεκτά αντικείμενα. Τα περισσότερα εντοπίστηκαν μέσα σε πίθους που βρέθηκαν σε διάφορα σημεία του χώρου. Εντός του πίθου Α106 βρέθηκαν δύο πλεκτά σκεύη (εικ. 12), πλεγμένα με ιδιαίτερη επιμέλεια. Πιθανότατα ήταν πανεράκια. Εντός του πίθου Α164 (εικ. 13) βρέθηκαν, μαζί με κομμάτια από σχοινί, αγκίστρια και λεπτά, ραβδόσχημα, οστέινα διακοσμητικά επιθέματα, δεκατρία σκεύη, πλεγμένα, άλλα με τεχνική διαπλοκής κι άλλα με ελικοειδή πλέξη. Και στις δύο κατηγορίες η πλέξη ήταν λεπτή, σφιχτή και εξαιρετικά προσεγμένη. Ένα ακόμη πλεκτό σκεύος εντοπίστηκε εντός του πίθου Α206. Η μόνη περίπτωση πλεκτού αντικειμένου που δεν προήλθε από πίθο ήταν αυτή του μεγάλου καλαθιού που ακουμπούσε στο δάπεδο και είχε ύψος περίπου 1 μ. και πλάτος από Β–Ν 0,60 μ. (εικ. 14). Το μεγάλο αυτό καλάθι που μοιάζει με τις σημερινές καλαθούνες που χρησιμοποιούμε για τα παιχνίδια των μικρών παιδιών, περιείχε ένα ξύλινο κιβώτιο με χάλκινα αντικείμενα, έναν τρίτανο κιένα αλαβάστρινο ρυτό που είχε σχήμα αυγού στρουθοκαμήλου. Ήταν κατασκευασμένο με καλάμια που είχαν χρησιμοποιηθεί ως στημόνια και με σχοινί δίκλωνο ή ίσως τρίκλωνο που αποτέλεσε το υφάδι, το οποίο ο καλαθοπλέκτης το έπλεξε γύρω από τα καλάμια με τεχνική πλέξης την απλή διαπλοκή με σχισμή.

⁷ Οι συγγραφείς των ιστορικών περιόδων κάθε πλεκτό σκεύος από κλαδιά λυγαριάς ή από σχισμένα καλάμια που χρησιμοποιείται για την εναπόθεση ή για τη μεταφορά διάφορων αντικειμένων, κυρίως όμως των οπωρών, το ονομάζουν «κόφινος». Διαβάζουμε στις «Όρνιθες» του Αριστοφάνη: «... και τους κοφίνους άπαντας εμπίπλη πτερών» (1310), στα «Απομνημονεύματα» του Ξενοφόντα: «κόφινος κοπροφόρος καλόν εστί» (3, 8, 6) και στους «Χαρακτήρες» του Θεοφράστου: «Κόφινον ή δρέπανον ή θύλακον» (4, 14).

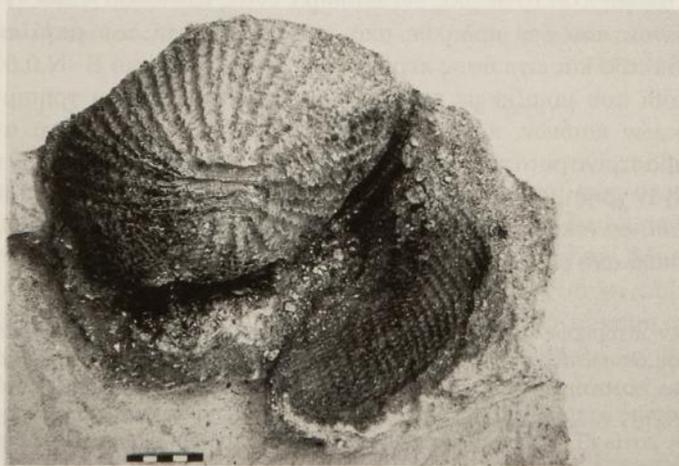
⁸ Περισσότερα στοιχεία υπάρχουν στο ημερολόγιο 66, το οποίο κρατούσε ο αρχαιολόγος Ν. Σιγάλας, ο υπεύθυνος της ανασκαφής στο νέο φρέαρ πεσσού 58B.

Εικ. 10. Πλεκτό σκεύος αποτυπωμένο στο χώμα. Βρέθηκε στο Μυλώνα του Τομέα Α στο Ακρωτήριο της Θήρας.

Εικ. 11. Καλάθι γεμάτο με ασβέστη βρέθηκε κατά την ανασκαφή του νέου φρέατος πεσσού 58B στο Ακρωτήριο της Θήρας.

Εικ. 12. Δύο πλεκτά σκεύη βρέθηκαν εντός του πίθου Α106 στο δωμάτιο 18^ο του συγκροτήματος Δ στο Ακρωτήριο της Θήρας.

Είναι προφανές πως όλα αυτά τα είδη είχαν εσκεμμένα αποθηκευθεί από τους ενοίκους, μετά τις ασθενείς σεισμικές δονήσεις, οι οποίες σημειώθηκαν πριν τον ισχυρότατο σεισμό που προκάλεσε σημαντικές καταστροφές στο κοσμοπολίτικο κέντρο.

Το καλοκαίρι του 1995 ερευνήθηκε ο χώρος 18β. Αποκαλύφθηκαν, εκτός των άλλων ευρημάτων, και έξι εντυπωσιακά ως προς το μέγεθος και την τεχνική πλέξης πλεκτά σκεύη. Ορισμένα θυμίζουν τα σημερινά καλάθια (εικ. 15), ένα έχει σχήμα που θυμίζει πιθαράκι κι εντός του βρέθηκε κουβαράκι με σχοινί (εικ. 16, 17) και δύο μεγάλα πλεκτά σκεύη (εικ. 18, 19), τα οποία είναι πλεγμένα με τεχνική διαγώνιας πλέξης και φέρουν επί του χείλους λαβές σε αντιδιαμετρικά σημεία, θυμίζουν έντονα τα σημερινά ζεμπίλια, τα οποία χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά αντικειμένων που έχουν μεγάλο βάρος. Με ζεμπίλια μεταφέρονται πέτρες και χώμα.

Η εξαιρετική συλλογή από το Συγκρότημα Δ προσέφερε ευρήματα, τα οποία και πολλά ήταν και ποικίλων ειδών. Και μόνον αυτά αν διαθέταμε, θα μπορούσαμε να μιλάμε για μια σπουδαία καλαθοπλεκτική δραστηριότητα, με πολλά και ωραία προϊόντα, τα οποία δεν τα φανταζόμαστε, αλλά μπορούμε να τα δούμε.

Φαίνεται όμως πως όταν η τύχη ανοίγει, οι εκπλήξεις δεν έχουν τέλος, εκτός βεβαίως κι αν το βάλουμε αναγκαστικά εμείς. Έτσι η ανασκαφή που πραγματοποιήθηκε τα έτη 1999–2001 σε διάφορα σημεία του οικισμού, στο πλαίσιο των εργασιών για την αντικατάσταση του παλαιού στεγάστρου με νέο πρωτοποριακό, έφερε στο φως εξαιρετικά δείγματα της καλαθοπλεκτικής τέχνης. Ορισμένα δείγματα είναι σχεδόν ακέραια και γι' αυτό είναι εντυπωσιακά. Σκεφτείτε πως μπορούμε να κρατήσουμε στα χέρια μας καλάθια ηλικίας 3.600 περίπου ετών, πλεγμένα από υλικά που μέχρι τώρα ούτε η πιο αισιόδοξη σκέψη θα τολμούσε να φαντασθεί πως θα μπορούσαν να διατηρηθούν στον ελληνικό χώρο. Ευλογημένη λοιπόν η ψιλή ελαφρόπετρα, μέσα στο στρώμα της οποίας βρέθηκαν! Είμαστε βέβαιοι ότι σ' αυτήν οφείλεται η τόσο καλή διατήρησή τους. Σαφώς, σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι σταθερότερες συνθήκες υγρασίας στους τομείς ανατολικά και δυτικά του στεγασμένου χώρου, όπου το πάχος των ηφαιστειακών στρωμάτων ήταν μεγάλο κατά την έναρξη της ανασκαφής και οπωσδήποτε ήταν οι γνώσεις και η επιδεξιότητα των συντηρητών που μας παρέδωσαν αυτόν τον «θησαυρό», αφού πρώτα τον αποκάλυψαν με προσοχή και κατόπιν τον στερέωσαν.

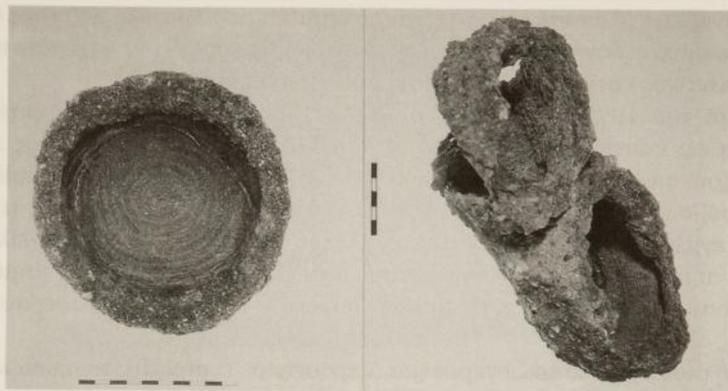
Ορισμένα καλάθια μαζί με αγγεία και χάλκινα σκεύη βρέθηκαν ακουμπισμένα πάνω σε λιθωσώρους σε τμήμα της επιφανείας που είχε σκοπίμως επιπεδοποιηθεί⁹. Άλλα καλάθια εντοπίστηκαν σε υπαίθριους χώρους, κοντά σε πρόχειρες εγκαταστάσεις, που είχαν στηθεί, προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι εργαζόμενοι, οι οποίοι ανέλαβαν, μετά την ισχυρή σεισμική δόνηση που προηγήθηκε της ηφαιστειακής έκρηξης, να αντιμετωπίσουν τις καταστροφές σε ατομικό και σε κοινωνικό επίπεδο¹⁰. Καλάθια επίσης βρέθηκαν μέσα σε πίθους, οι οποίοι είχαν μεταφερθεί σε υπαίθριους χώρους¹¹ και κάποια άλλα βρέθηκαν εντός των οικιών.

Τα καλάθια αυτά που παρουσιάζουν ποικιλία σε σχήματα, μεγέθη, υλικά (αν και δεν έχουν ταυτισθεί ακόμα) και τεχνικές πλέξης, φαίνεται πως έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο, στη σύντομη χρονική περίοδο όπου ο υστεροκυκλαδικός οικισμός περνούσε δύσκολες ώρες, τις οποίες όμως οι κάτοικοι τις αντιμετώπισαν με σύνεση, ψυχραιμία και λογική. Μαζί με τα σακιά, τα οποία

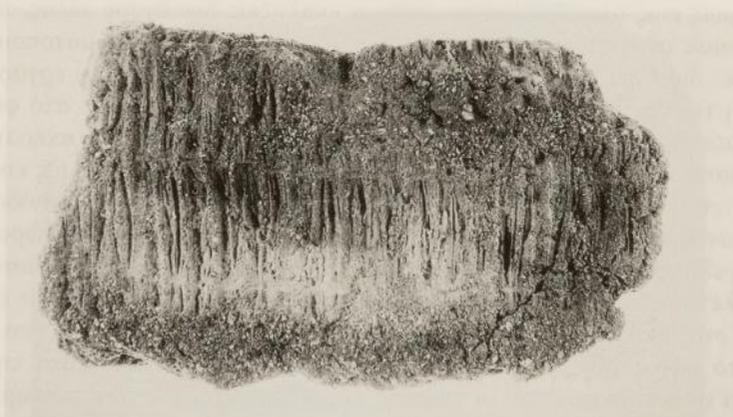
⁹ Νέα φρέατα πεσσών 78^A και 76.

¹⁰ Νέα φρέατα πεσσών 68^A και 76.

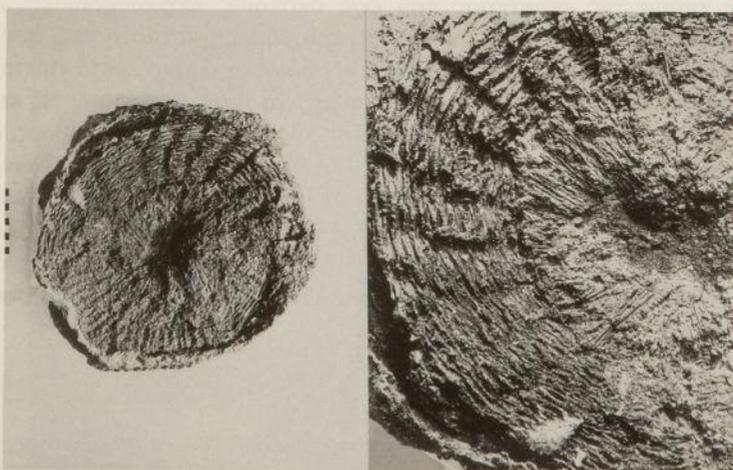
¹¹ Στο ημερολόγιο 90 της ανασκαφής του νέου φρέατος πεσσού 78A, η αρχαιολόγος, Ειρήνη Νικολακοπούλου αναφέρει πως «τμήματα ενός ή περισσότερων πλεκτών σκευών (σε ορισμένα σημεία η πλέξη σώζεται σε εξαιρετική κατάσταση) εντοπίστηκαν εντός πίθου κυλινδρικού (A25/78AN002). Σφραγίσθηκε και θα ανοίξει σε άλλη ανασκαφική περίοδο.

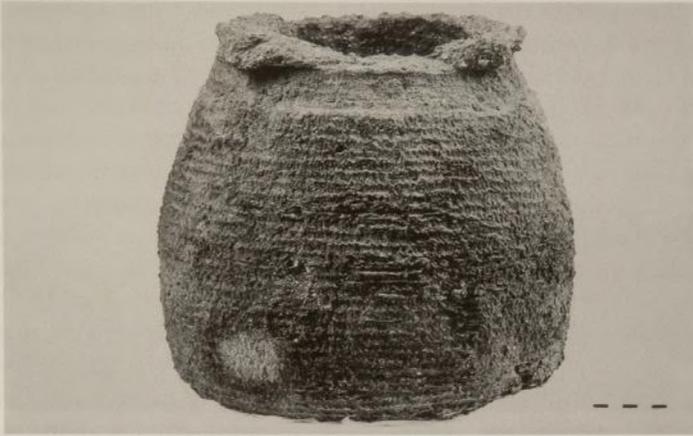
Εικ. 13. Χαρακτηριστικά δείγματα πλεκτών σκευών από τα δεκατρία που βρέθηκαν εντός του πίθου Α164 στο δωμάτιο 18^α του συγκροτήματος Δ στο Ακρωτήρι της Θήρας.

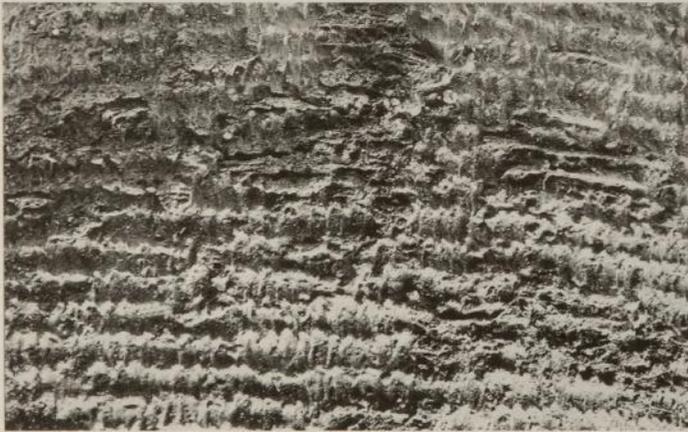
Εικ. 14. Ένα μεγάλο καλάθι που φαίνεται πως ακουμπούσε στο έδαφος και είχε ύψος 1 μ. περίπου και πλάτος από Β-N 0,60 μ. βρέθηκε στο δωμάτιο 18^α του συγκροτήματος Δ στο Ακρωτήρι της Θήρας.

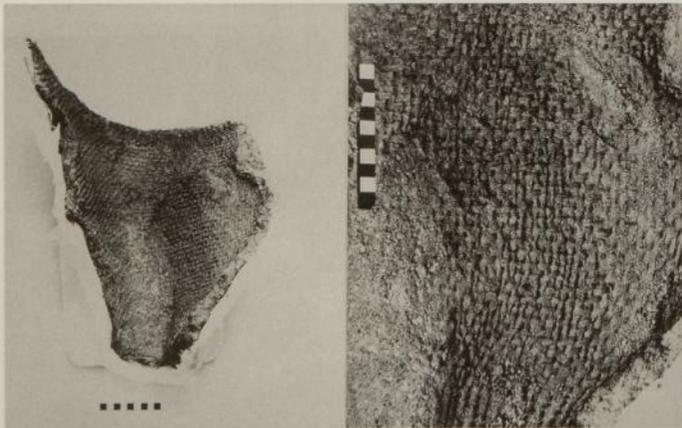
Εικ. 15. Καλάθι που μοιάζει έντονα με τα σημερινά. Βρέθηκε στο δωμάτιο 18β του συγκροτήματος Δ στο Ακρωτήρι της Θήρας.

Εικ. 16. Καλάθι που το σχήμα του θυμίζει πιθαράκι. Βρέθηκε στο δωμάτιο 18β του συγκροτήματος Δ στο Ακρωτήριο της Θήρας.

Εικ. 17. Λεπτομέρεια από την πλέξη του καλαθιού.

Εικ. 18. Μεγάλα πλεκτά σκεύη που θυμίζουν τα σημερινά ζεμπίλια βρέθηκαν στο δωμάτιο 18β του συγκροτήματος Δ στο Ακρωτήριο της Θήρας.

Εικ. 19. Η λαβή ενός πλεκτού σκεύους.

Εικ. 20. Καλάθι μέσα σε καλάθι. Βρέθηκε κατά την ανασκαφή του νέου φρέατος πεσσού 68 στο Ακρωτήριο της Θήρας.

Εικ. 21. Κοφίνια γεμάτα με σταφύλια στο Ακρωτήριο της Θήρας.

βρέθηκαν στους ίδιους χώρους¹², τα καλάθια χρησιμοποιήθηκαν κυρίως για τη μεταφορά και την προσωρινή αποθήκευση τροφής εκτός οικιών έως ότου αποκατασταθούν οι ζημιές και η ζωή ξαναρχίσει τον κανονικό της ρυθμό. Σε ορισμένα καλάθια βρέθηκε καρπός, κριθάρι, ρόβη κ.ά.¹³, σε κάποια άλλα είχαν αποθηκευθεί πολύτιμα για τον κάτοχό τους αντικείμενα¹⁴ (βλ. εικ. 6) ή ακόμα κι άλλα μικρότερου μεγέθους καλάθια¹⁵ (εικ. 20). Βρέθηκε επίσης, αν και δεν κατέστη δυνατό να συντηρηθεί εξ αιτίας της πολύ αραιής πλέξης του, κι ένα τυροβόλι, αυτό το ιδιόμορφο πλεκτό σκεύος που χρησιμοποιείται αποκλειστικά για το πήξιμο του τυριού, όπως και σήμερα άλλωστε σε όλα σχεδόν τα κυκλαδονήσια¹⁶. Ορισμένα καλάθια βρέθηκαν τοποθετημένα στα πατώματα οικιών¹⁷ και φυσικά εντός τους είχαν αποθηκευθεί ορισμένα αντικείμενα για προστασία. Φυσικά, δεν πρέπει να παραλείψουμε το καλάθι με τον ασβέστη που βρέθηκε εντός του καδόσχημου αγγείου, το οποίο ήταν τοποθετημένο στο περβάζι υστεροκυκλαδικού κτηρίου, στα ανατολικά της Ξεστής 4 (βλ. εικ. 11).

Σε κάποια πιθάρια γεμάτα με καρπό βρέθηκαν υπολείμματα καλάθιών¹⁸. Κατά πάσαν πιθανότητα τα καλάθια αυτά εχρησίμευαν ως μέτρο, αποτελούσαν δηλαδή κάποιο μέτρο μέτρησης, με το οποίο μετρούσαν, μετέφεραν και μοίραζαν το περιεχόμενο του πίθου.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι οι μετρήσεις στην προϊστορική εποχή γίνονταν και με καλάθια. Αυτό προέκυψε μετά την ανάγνωση της μυκηναϊκής λέξης «ka-ra-to» που απαντά στην πινακίδα Ge 603.1 των Μυκηνών (Ventris 1973, 230). Η λέξη «ka-ra-to» διαβάστηκε «κάλαθος». Το επαληθεύει το ιδεόγραμμα CUP που ακολουθεί και το οποίο παρουσιάζει ένα είδος καλάθου χωρίς λαβές. Με την ίδια λέξη ταυτίστηκε οριστικά, μετά τις νέες αναγνώσεις και το ιδεόγραμμα *155 της πινακίδας Ge 602.6 (Ventris 1973, 225).

Για τους ιστορικούς χρόνους είμαστε απολύτως βέβαιοι πως εχρησιμοποιούντο πλεκτά δοχεία για τη μέτρηση αγαθών. Στους παπύρους αναφέρεται πως το «καλάθιον», υποκοριστικό της λέξης «κάλαθος» εχρησίμευε ως μετρική μονάδα περιεχομένου (Αραβαντινός 1980, 23–24). Στο λεξικό του Ησύχιου διαβάζουμε πως ο «κόφινος» αποτελεί «μέτρον χωρούν χοάς τρεις», ενώ στο «Όνομαστικόν» του Πολυδεύκου γίνεται λόγος για τον «κόφινον μέτρον Βοιωτίων άμφω μετρούν» (168–169). Ως μέτρο, και μάλιστα σιτηρών, εχρησιμοποιείτο και ο «φορμός» που ήταν ισοδύναμος με τον μέδιμνο ενώ στον «τάλαρο» ετοποθετείτο ζυγισμένη η πρώτη ύλη, η οποία παρεδίδετο από την κεντρική εξουσία στην εργαζόμενη που ανελάμβανε να επιστρέψει σ' αυτήν το έτοιμο προϊόν.

Κι επειδή η διαχρονικότητα χαρακτηρίζει την καθατοπλεκτική τέχνη θα πρέπει να πούμε πως και στη σύγχρονη Ελλάδα διάφορα είδη καθατοπλεκτικής χρησιμοποιούνται ως μονάδες μέτρησης. Π.χ. για τη μέτρηση των δημητριακών χρησιμοποιούνται το μουζουροκάλαθο και το αζάι στην Κρήτη, το πινάκι στην Κάρπαθο και ο νάπος στην Τήνο, για τη μέτρηση του ασβέστη χρησιμοποιείται το πινάκι στη Μύκονο, για τη μέτρηση και τη μεταφορά σταφυλιών, ελιών και

¹² «Στο φρέαρ 78^A η εικόνα που εμφανίζεται είναι η εξής: πρόκειται για έναν υπαίθριο χώρο στον οποίο έχουν μεταφερθεί μεγάλα και μικρά αγγεία, καθώς και αντικείμενα από οργανικά υλικά (ψάθες, χοντρό ύφασμα;) κατά τη φάση ανασυγκρότησης του οικισμού μετά την προεκρηξιακή σεισμική καταστροφή. Το στρώμα πάνω στο οποίο είχαν τοποθετηθεί τα παραπάνω αντικείμενα είναι πιθανόν ένας σωρός από διαλεγμένους λίθους (ηφαιστειακά πωριά). Το υλικό αυτό φαίνεται ότι προοριζόταν για τη διευθέτηση του υπαίθριου χώρου, η εργασία αυτή όμως δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί» (Ειρήνη Νικολακοπούλου, ημερολόγιο ανασκαφής 90).

¹³ Νέο φρέαρ πεσσού 76, ΜΟ4, ΜΟ5, νέο φρέαρ πεσσού 68^A, ΜΟ3, ΜΟ8).

¹⁴ Νέο φρέαρ πεσσού 76, ΜΟ6: χάλκινη αιχμή βέλους, χάλκινο δακτυλίδι, πηνία, μολύβδινο αντικείμενο. ΜΟ14: αγκίστρια. ΜΟ5: κυκλαδικός σκύφος.

¹⁵ Νέο φρέαρ πεσσού 76, ΜΟ5, νέο φρέαρ πεσσού 68^A, ΜΟ10.

¹⁶ Νέο φρέαρ πεσσού 68^A, ΜΟ5.

¹⁷ Νέο φρέαρ πεσσού 43, Μ29.

¹⁸ Νέο φρέαρ Πεσσού 43, πίθος Α105, Νέο Φρέαρ Πεσσού 78^A, πίθος Α25, Δυτική Οικία, πίθος 4918.

ντομάτας χρησιμοποιείται το κοφίνι σε διάφορα μέρη της Ελλάδας και φυσικά και στη Σαντορίνη (εικ. 21). Η συλλογή, η μεταφορά και η αποθήκευση των αγαθών, η μέτρηση του καρπού, η παρασκευή του τυριού, η διευκόλυνση των κεραμείων, η προσφορά αγαθών, καρπών ή δώρων στη Θεά, όπως φανερώνουν διάφορες τοιχογραφίες με κύρια αυτή των «Κροκοσυλλεκτριών» από τον προϊστορικό οικισμό του Ακρωτηρίου Θήρας, απαιτούν πλεκτά σκεύη, απαιτούν καλαθοπλεκτική τέχνη. Η ποικιλία των προϊόντων που έχουν έρθει μέχρι τώρα στο φως, ουσιαστικά από το Ακρωτήρι, και ο μεγάλος αριθμός τους (μη ξεχνάμε ότι τα καλάθια φτιάχνονται με οργανικά υλικά) καταστούν σαφές ότι η τέχνη της καλαθοπλεκτικής παρήγαγε προϊόντα πολύτιμα – αν και από ευτελή υλικά – για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών. Μήπως τελικά το πολύτιμο βρίσκεται μέσα στο ευτελές; Η έντονη παρουσία των καλαθιών και ο ρόλος τους στις δύσκολες στιγμές «ανάταξης» της πόλης του Ακρωτηρίου μετά τη σεισμική καταστροφή δίνουν νομίζω την απάντηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξίου, Στ., 1959: «Νέα παράστασις λατρείας επί μινωικού αναγλύφου αγγείου», Κρητικά Χρονικά, 13, 346–352.
- Αραβαντινός, Β., 1980: «Γύρω από τα μυκηναϊκά ακροφωνικά ιδεογραφικά σημεία DA, PA και TA», Πεπραγμένα του Δ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου (Ηράκλειο, 29 Αυγούστου – 3 Σεπτεμβρίου 1976), 23–34, Αθήνα.
- ΒΑΚΑΛΑΚΗΣ, G., and A. SAKELLARIOU, 1981: "Paradimi", Heidelberg.
- Μπελογιάννη, Μ., 1993: «Αποτυπώματα πλέγματος στις βάσεις αγγείων από το σπήλαιο Σκοτεινή Θαρρουνίων», στο Σάμψων Αδ., Σκοτεινή Θαρρουνίων. Το σπήλαιο, ο οικισμός και το νεκροταφείο, 349–359, Αθήνα.
- Μπελογιάννη, Μ., 1995: «Αποτυπώματα πλέγματος στις βάσεις και τα πλευρά κεραμικών αγγείων από το λόφο Τσουγκίτζα Νεμέας», ΑΑΑ, 22, 171–181.
- BETANCOURT, P., L. BERCOVITZ and R. L. ZASLOW, 1990: «Evidence for Minoan Basket from Kommos, Crete», Cretan Studies, 2, 73–77.
- BRUNTON, G. and G. CATON-THOMPSON, 1928: "The Badarian Civilization and Predynastic Remains near Badari", London.
- CARINGRON-SMITH, J., 1977: "Cloth and Mat Impressions" in Coleman J., E., Keos I: Kephala, A Late Neolithic Settlement and Cemetery, 114–127, Princeton.
- CASKEY, J., 1972: "Investigations in Keos. Part II. A Conspectus of pottery", Hesperia 41, 357–401.
- CATON-THOMPSON, G. and E. W. GARDNER, 1934: "The Desert Fayum", Journal of the Royal Anthropological Institute, London.
- CROWFOOT, G. M., 1954: "Textiles, Basketry and Mats" in Singer C., E. J. Holmyard and A. R. Hall, A History of Technology, I, 413–424, Oxford.
- DOUMAS, Ch., 1977: "Early Bronze Age Burial Habits in the Cyclades", SIMA, 38, 7–142.
- Ντούμας, Χρ., 1980: «Ανασκαφή Θήρας» ΠΑΕ, 289–296.
- Ντούμας, Χρ., 1992: «Οι τοιχογραφίες της Θήρας», Ίδρυμα Θήρας Π. Μ. Νομικού, Αθήνα.
- EDGAR, C. C., 1904: "The Pottery" in Atkinson T. D., R. C. Bosanquet, A. J. Evans, D. G. Hogarth, D. Mackenzie, C. Smith and F. B. Welch, Excavations at Phylakopi in Melos, JHS Supplementary Paper No. 4, 80–165.
- EVANS, J. D. and C. RENFREW, 1968: "Excavations at Saliagos near Antiparos", London.
- FOSTER, K., 1979: "Aegean Faience of the Bronze Age", New Haven and London.
- FRODIN, O. and A. W. PERSSON, 1938: "Asine, Results of the Swedish Excavations 1922–1930", Stockholm.
- GOURLAY, Y. J., 1981: "Les Sparteries de Deir – el Medineh: I. Catalogue des techniques de sparterie, II. Catalogue des objets de sparterie", Cairo: Institute Francais d' Archeologie Orientale.
- HEATH, M. C., 1958: "Early Helladic Clay Sealings from the House of the Tiles at Lerna", Hesperia 27, 81–121.
- HELLSTROM, P., 1987: "Paradeisos, A Late Neolithic Settlement in Aegean Thrace", Stockholm.
- IMMERWAHR, S. A., 1971: "The Athenian Agora, XIII. The Neolithic and the Bronze Ages", Princeton.
- IMMERWAHR, S. A., 1990: "Aegean Painting in the Bronze Age", Pennsylvania State University.

- JACOBSEN, Th., 1973: "Excavations in the Franchti Cave 1969–1971, Part II", *Hesperia* 42, 253–283.
- KELLER, F., 1866: "The Lake Dwellings of Switzerland and other Parts of Europe", London.
- KOSMOPOULOS, L. M., 1948: "The prehistoric inhabitation of Corinth", Munchen.
- Κωτσάκης, Κ., 1983: «Κεραμεική Τεχνολογία και κεραμεική διαφοροποίηση. Προβλήματα της γραπτής κεραμεικής της Μέσης Νεολιθικής του Σέσκλου», Διδακτ. Διατρ. Θεσσαλονίκη.
- KUNZE, E., 1934: "Orchomenos III. Die Keramik der fruhen Bronzezeit", Munchen.
- LAMBERT, N., 1981: «La Grotte Prehistorique de Kitsos (Attique)», Paris.
- LANG, M., 1969: "The Palace of Nestor at Pylos in Western Messenia. The Frescoes", Vol. II, Princeton.
- LONG, C. R., 1974: "The Ayia Triadha Sarcophagus: A study of Late Minoan nad Mycenaean Funerary, Practices and Beliefs", *SIMA* 41, 9–90, Goteborg.
- Μαρινάτος, Σπ., 1976: «Ανασκαφαί Θήρας» VII (1973), Αρχαίοι τόποι και Μουσεία της Ελλάδος 4, Αθήνα.
- MARTINEZ, y G., 1868: "Antiquedades Prehistoricas de Andalucia", Madrid.
- Μυλωνάς, Γ., 1973: «Ο ταφικός Κύκλος Β' των Μυκηνών», *BAE* 73, Αθήνα.
- POURSAT, J. C., 1980: "Vannerie", in *Etudes Cretoises XXVI, Fouilles executees a Mallia, Le quartier Mu, II*, 91–98, Paris.
- RODDEN, R. J., 1964: "A European link with Chatal Huyuk: The 7th millenium settlement of Nea Nikome-deia in Macedonia. Part II – Burials and the Shrine", *ILN*, 604–607.
- Σάμψων, Αδ., 1987: «Η Νεολιθική Περίοδος στα Δωδεκάνησα», Αθήνα.
- Σάμψων, Αδ., 1988: «Η Νεολιθική κατοίκηση στο Γυαλί της Νισύρου», Αθήνα.
- Σωτηρακοπούλου, Π., 1991: «Ακρωτήρι. Η Νεολιθική και η Πρώιμη Εποχή του Χαλκού επί τη βάση της κεραμεικής», Αθήνα.
- TAYLOUR, W. D., 1972: "Excavations at Ayios Stefanos", *BSA*, 67, 205–270.
- Τελεβάντου, Χρ., 1988: «Η απόδοση της ανθρώπινης μορφής στις Θηραϊκές Τοιχογραφίες», *ΑΕ*, 135–166.
- Τελεβάντου, Χρ., 1994: «Ακρωτήρι Θήρας: Οι τοιχογραφίες της Δυτικής Οικίας» Αθήνα.
- Θεοχάρης, Δ., 1962: «Ανασκαφαί εν Σέσκλω», *ΠΑΕ*, 24–35.
- Τζαβέλλα-ΕVJEN, Χ., 1984: «Λιθαρές», Αθήνα.
- VENTRIS, M., J. CHADWICK, 1973: "Documents in Mycenaean Greek", Cambridge (2d ed.).
- VOGT, E., 1947: "Bsketry and Woven Fabrics of the European Stone and Bronze Ages», *Ciba Review* 54, 1938–1970, Basel.
- WACE, A. J., and M. S. THOMPSON, 1912: "Prehistoric Thessaly", Cambridge.
- WALTER, H. And F. FELTEN, 1981: „Alt-Agina III. 1. Die Vorgeschichliche Stand: Befestigungen Hauser Funde“, Mainz.
- WARREN, P., 1981: "Knossos: Stratigraphical Museum Excavations 1978–1980", Part I, *Archaeological Reports for 1980–1981*, 73–92.
- WEINGARTEN, J., 1986: „Die Keramik von Talioti“, Deutsches Archaeologisches Institut Athens, Tiryns» XI, Bonn.
- WEISSHAAR, H. J., 1994: „Keramik des Sudwest-Agaischen Chalkolithikums von Agina“ in *Marburger Studien zur vor- und fruhgeschichte* 16, Hitzeroth.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- AAA: Αρχαιολογικά Ανάλεκτα εξ Αθηνών.
- ΑΕ: Αρχαιολογική Εφημερίς.
- AJA: American Journal of Archaeology.
- BAE: Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας.
- BSA: Annual of the British School at Athens.
- JHS: Journal of Hellenic Studies.
- ILN: Illustrated London News.
- ΠΑΕ: Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας.
- SIMA: Studies in Mediterranean Archaeology.

Zusammenfassung

Wenige, aber aufschlussreiche direkte archäologische Zeugnisse über die Ausübung der Flechtkunst im prähistorischen Griechenland stehen uns heute zur Verfügung. Das pflanzliche Material, Korbweide, Schilf oder Binsen, das als Grundlage aller Flechtwaren – Körbe, Tragkörbe, Strohkörbe usw. – diente, ist nicht lange haltbar, weshalb auch Funde im Rahmen von Ausgrabungen als Glücksfall gelten. Es hat sich herausgestellt, dass Flechtwaren teilweise nur deshalb erhalten werden konnten, weil sie neben bakterientötenden kupfernen Gegenständen lagen, oder weil sie verkohlt bzw. verascht wurden und somit der Fäulnis entgangen waren.

Bisher konnten nur an zwei Stellen der ägäischen Region aus obigen Gründen erhaltene Flechtwaren gefunden werden. Im Friedhof Armenon der Präfektur Rethymnon brachte der archäologische Pickel einen kleinen, halb zerstörten Deckelkorb ans Tageslicht, der mit vielen kupfernen Ösen geschmückt war. In Akrotiri/Thera wurden bestimmte Gegenstände durch den Vulkanausbruch und seinen Bimssand verkohlt und somit vom unumgänglichen Verfall gerettet. Wir durften somit eine Rekonstruktion der damaligen Korbflechterei vornehmen, die für die Wirtschaft der prähistorischen Akrotiri-Gesellschaft von großer Bedeutung gewesen ist, da sie vielfältigen Bedürfnissen diente.

Jedoch gibt es viel mehr indirekte archäologische Aussagen. Es geht hauptsächlich um Abdrücke auf Ton, Erde oder Vulkanasche, um Abbildungen von Flechtwaren auf Fresken oder Keramik, die offensichtlich einen Korb nachahmten. All diese Funde wurden an prähistorischen Orten lokalisiert. Zweifellos bilden aber die Abdrücke verschiedener Flechtwaren in der Vulkanasche von Akrotiri/Thera die auch zahlenmäßig interessanteste archäologische Aussage. Dank der hervorragenden Arbeit besonders fähiger Restauratoren, die die Überreste sorgfältig konservierten, sind wir heute im glücklichen Besitz einer bedeutenden Zahl von Flechtwaren, die uns Information über alltägliche Lebensmomente der Bewohner der prähistorischen Siedlung erteilen.

Wir erhalten somit hervorragende Kenntnisse über den Gebrauch, hauptsächlich den Transport und die Lagerung von Gütern oder über spezifische Nutzungen, wie die Zubereitung von Käse, das Opfern von Früchten bzw. Geschenken an die Gottheiten, das Zählen und Messen der Güter, die Nutzung als Form für Keramik oder als Vorläufer der Töpferscheibe.

Die eindrucksvollste Information aber aus dem Vergleich der damaligen mit den heutigen Flechtwaren, die noch immer in verschiedenen Regionen Griechenlands hergestellt werden – zu Beginn des 20. Jahrhunderts bis in die 60er und 70er Jahre hinein gab es große Korbflechtereien in Kreta, den Kykladen, Makedonien, Thrazien u. a. m. – ist die Zeitlosigkeit. Nichts scheint sich seitdem geändert zu haben aufgrund des Materials, das bestimmte Techniken aufzwingt. Auch gemeinsame Bedürfnisse führen Menschen verschiedener Epochen und Orte dazu, immer das gleiche geflochtene Gefäß, dasselbe „Werkzeug“ herzustellen.

Diskussion

Maran: Vielen Dank, Frau Mpeloyianni, für diesen sehr interessanten Vortrag. Fragen.

Σύντομη Μετάφραση: Ευχαριστώ, κυρία Μπελογιάννη, για την ενδιαφέρουσα παρουσίαση σας. Ερωτήσεις;

Scholz: Haben Sie irgendwelche Hinweise auf Körbe aus klassisch-griechischer Zeit, oder gibt es da gar nichts?

Σύντομη Μετάφραση: Υπάρχουν ενδείξεις καλαθοπλεκτικής της κλασικής ελληνικής εποχής, ή όχι;

Mpeloyianni: Όχι, δεν έχω τέτοιες ενδείξεις.

Kurze Übersetzung: Nein, ich habe keine Hinweise.

Otto: Auf griechischen Vasenbildern des 5. Jh. v. Chr. kann man sehen, dass diese Körbe bei der Fischerei eingesetzt und kleine sowie große Körbe benutzt wurden, die kleinen wahrscheinlich für die Köder, die großen für die Fische. Sie haben ja auch die fünf mitgefundenen Angelhaken im Korb gezeigt.

Σύντομη Μετάφραση: Βλέπουμε σε ελληνικά αγγεία του 5^{ου} π.Χ. αιώνα ότι χρησιμοποιούνταν αυτά τα καλάθια στην αλιεία, μικρά για δόλωμα και μεγάλα για τα ψάρια. Άλλωστε δείξατε και τα 5 αγκίστρια στο καλάθι.

Mpeloyianni: Αυτό και σήμερα χρησιμοποιείται, ο κέρτος, το κερτάρι, έχουμε πάρα πολλά είδη αλιευτικών καλαθιών.

Kurze Übersetzung: Auch heute noch werden „Kertos“, „Kertari“ von den Fischern eingesetzt.

Kassianidou: Πληροφοριακά: Ο κ. Κωνσταντίνου έχει δείξει μερικά ωραιότατα καλάθια που βρέθηκαν μέσα στα μεταλλεία χαλκού στην Κύπρο και χρησιμοποιούνταν στη μεταφορά του μεταλλεύματος στην επιφάνεια. Λόγω του θεϊκού χαλκού διατηρήθηκαν εξαιρετικά καλά.

Kurze Übersetzung: Herr Konstantinou hat wunderschöne Körbe aus zyprischen Kupferminen gezeigt, die dem Transport des Erzes an die Oberfläche dienten. Wegen des Kupfersulfats konnten sie sich besonders gut erhalten.

Palyvou: Θα μπορούσαν να χρησιμοποιούνται ψάθες στα παράθυρα, εκεί όπου υπάρχει το πρόβλημα ότι δεν έχουν παντζούρια; Υπάρχει κάποιο εύρημα που να σε κάνει να σκεφθείς ότι ήταν ψάθα παραθύρου;

Kurze Übersetzung: Könnten Strohmatten an Stelle von Fensterblättern eingesetzt worden sein? Gibt es entsprechende Funde, die auf Strohmatten hinweisen?

Mpeloyianni: Δεν έχω κάτι τέτοιο, αλλά υποθέτω πως ναι, θα μπορούσαν να τα χρησιμοποιούν ως παραπετάσματα, τουλάχιστον σε πολλά χωριά της Ελλάδας έχω δει να χρησιμοποιούν ψάθες ως παραπετάσματα, όχι μόνο στα παράθυρα, αλλά και στις πόρτες.

Kurze Übersetzung: Mir liegt nichts vor, aber es werden in griechischen Dörfern Strohmatten an Türen und Fenstern heute noch eingesetzt.

Sarpaki: Αντί για παντζούρια, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν και δέρματα που είναι και πολύ ψιλά, διαφανή, τα pachement;

Kurze Übersetzung: An Stelle von Jalousien könnte man etwa sehr feines, lichtdurchlässiges Leder, die „pachements“, benutzen?

Mpeloyianni: Ναι, ίσως

Kurze Übersetzung: Ja, es ist möglich.